

international and national courts. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*. 2022. № 4. (48). P. 413-419.

4. Васечко Л. О. Аксіологічно-правовий вимір прав людини в умовах воєнного стану. <http://www.baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/431/11486/24049-1?inline=1>

5. Goodhart M. *Human Rights: Politics and Practice*. Oxford University Press. 2016. P. 91.

6. Чепік-Трегубенко О. С., Довгопол П. Д. Забезпечення права особи на компенсацію за пошкоджене нерухоме майно внаслідок бойових дій. *Права людини і громадянина під час дії воєнного стану*: зб. наук. ст. за матеріалами наук.-практ. конф. з нагоди 75-ї річниці Заг. декларації прав людини, м. Харків, 8 груд. 2023 р.: електрон. наук. вид. Харків: Право, 2023. С. 155-159.

Сергій Цигульський,

доцент кафедри

загальноправових дисциплін

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ,

кандидат історичних наук

ОЗНАКИ ФОРМИ КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНУ ЯК ОСНОВНОГО ДЖЕРЕЛА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Кожне суспільне явище проявляється у певній формі. Свої форми вираження має й кримінальне право. Наприклад, В. Бабаніна вказує, що джерела кримінального права України відображаються у формі закріплення норм, які регулюють кримінальне законодавство, що виражені у Конституції, Кримінальному кодексі України тощо [1, с. 154]. М. Панов вказує, що відповідно до формально-юридичного підходу джерелом кримінального права є нормативно-правовий акт, який було прийнято відповідно до встановленої процедури і форми, що містить кримінально-правову норму (у свою чергу яка забороняє під загрозою застосування покарання чи інших заходів кримінально-правового характеру певний вид (тип) суспільно-небезпечної поведінки особи, дію чи бездіяльність, і визначає її як злочин [3, с. 81]. Відповідно, основним нормативно-правовим актом як джерела кримінального права є кримінальний закон, тобто Кримінальний кодекс України.

Погоджуємося із А. Сохіяян, яка наводить поняття форми кримінального закону: «...є зовнішнім проявом впорядкованості змісту кримінального закону, через який нормативні приписи закону сприймаються його адресатами і є відображенням закладених до нього кримінально-правових засобів правового регулювання» [4, с. 11].

Тобто якщо загалом деякі дослідники відносять до ознак закону, що це є загальною нормою, яка повинна містити в собі лише загальне визначення для певних відносин; він є актом вищої юридичної сили; має бути узгоджений

внутрішньо та з іншими законами, які складають систему чинних законів [2, с. 5–6], у кримінального закону є свої характерні риси, які полягають у тому, що він має спиратися на норми Конституції та міжнародного права; регулює питання кримінальної відповідальності або звільнення від неї; містить юридичні норми, що становлять принципи і основні положення кримінального права; визначає санкції або інші заходи кримінально-правового характеру за кримінальні правопорушення; є своєрідним інструментом виховного і превентивного впливу на осіб. Але з точки зору форми кримінального закону вони мають дещо інші ознаки.

Серед таких можна назвати, по-перше, наявність текстуального відображення кримінального закону. Текст будь-якого документа, особливо якщо це нормативно-правовий акт як офіційний документ, прийнятий уповноваженим на те органом державної влади, повинен містити аргументовану інформацію, яка має стисло, грамотно, зрозуміло та об'єктивно викладена, без повторень а також вживання слів і зворотів, які не несуть змістового навантаження [6, с. 11]. А. Сохіяян зауважує, що текст кримінального закону має бути об'єктивним, зв'язним, модальним, послідовним, логічним і стислим [5, с. 203].

Наступною важливою ознакою форми кримінального закону можна назвати структуру тексту такого нормативно-правового акта. І. Царьова вказує, що його структура охоплює наступні елементи: «1) вказівка форми; 2) назва органу державної влади, який видав (крім законів) нормативний правовий акт; 3) реєстраційний номер; 4) найменування (заголовки) нормативного правового акта; 5) преамбула (в разі потреби); 6) частина, що постановляє; 7) прикінцеві положення (в разі потреби); 8) перехідні положення (в разі потреби) з відповідним підрозділом щодо б) – 8) на пункти та підпункти, абзаци пунктів; статті та частини, пункти, підпункти, абзаци статей; примітки; частини, розділи, глави, параграфи; 9) підписи відповідних посадових осіб, дата прийняття; 10) додатки (якщо вони є)» [6, с. 9]. Тобто до форми кримінального закону мають бути обов'язкові вимоги щодо структури його оформлення.

Серед інших ознак форми кримінального закону варто виділити наявність таких реквізитів, як підпис Президента України, назва Закону, вказівка, який орган (в нашому випадку це виключно Верховна Рада України) видав даний акт; номер акта; дату і місце прийняття; код нормативного акта за Єдиним державним реєстром нормативних актів. Отже формальні ознаки кримінального закону включають у себе важливі елементи із важливими вимогами, яких необхідно дотримуватися. Серед ознак варто виділити текст закону, структуру та ряд важливих реквізитів нормативно-правового акта.

1. Бабаніна В. В. Поняття джерела кримінального права та кримінального законодавства. *Українська мова в юриспруденції* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 28 листоп. 2014 р.). Київ, 2014. С. 153 – 155.

2. Кравченко М.Г. Основні ознаки та вимоги до якісного закону.

Адміністративне право і процес. 2013.№4. С. 4–17.

3. Панов М. І. Джерела кримінального права: поняття, види, правове значення. *Право України.* 2017. № 6. С. 80 – 89.

4. Сохікян А.С. Закон як джерело кримінального права України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2021. 20 с.

5. Сохікян А. С. Форма кримінального закону. *Право і суспільство.* 2018. №2. С.200 – 206.

6. Царьова І. В. Тексти нормативно-правових актів: лексичні особливості : монограф. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2022. 148 с.

Іван Шумейко,

адвокат,

доктор філософії з права

ПОЗОВНА ДАВНІСТЬ І СТРОКИ ЗВЕРНЕННЯ ДО СУДУ: НОВІТНІ ТЕНДЕНЦІЇ В ЗАКОНОДАВСТВІ ТА ПРАВОЗАСТОСУВАННІ

Незважаючи на те, що позовна давність є інститутом матеріального права, а строк звернення до суду – інститутом процесуального права, спільне їх дослідження є доцільним з практичної точки зору, адже обидва ці поняття означають проміжок часу, впродовж якого особа має можливість звернутися до суду за захистом своїх прав. Встановлення в 2020 році карантину, який тривав до 30.06.2023, а також введення в 2022 році воєнного стану, який триває дотепер, суттєво позначилися на перебігу цих строків.

Так, Законом України від 30.03.2020 № 540-ІХ Прикінцеві та перехідні положення Цивільного кодексу (далі – ЦК) України були доповнені пунктом 12, за яким під час дії карантину строки, визначені статтями 257, 258, 362, 559, 681, 728, 786, 1293 ЦК України, продовжуються на строк дії такого карантину. Згодом Законом України від 15.03.2022 № 2120-ІХ цей же розділ ЦК України доповнено пунктом 19, за яким у період дії в Україні воєнного, надзвичайного стану строки, визначені статтями 257-259, 362, 559, 681, 728, 786, 1293 цього Кодексу, продовжуються на строк його дії [1]. Ці норми відсилають до статей, що врегульовують як загальну трирічну, так і спеціальну позовну давність. А оскільки ст. 258 ЦК України відсилає також до інших законів, які встановлюють спеціальну давність, то підлягають продовженню також строки позовної давності, визначені іншими законами, зокрема статтею 61 Закону України «Про акціонерні товариства», ст.ст. 269, 322, 324 Господарського кодексу України тощо. При цьому згадані норми ЦК України не передбачають оцінку судом взаємозв'язку між карантинном (воєнним станом) і т.зв. несвоечасним зверненням до суду, оскільки йдеться про автоматичне продовження строку. Разом з тим, не може бути продовжено на підставі цих норм строк, який вже сплив станом на 12.03.2020.